

Yetişkinlik Yıllarında Fiziksel ve Bilişsel Gelişim

Orta
Yetişkinlikte
Fiziksel ve
Bilişsel Gelişim

Orta
Yetişkinliğin
Doğası

Fiziksel Gelişim

Bilişsel Gelişim

Kariyer, İş ve
Boş Zaman

Din ve Yaşamın
Anlamı

Değişen Orta Yaş

- ❧ İnsanlar daha sağlıklı yaşam stillerini benimsedikçe tıbbi keşifler yaşlanma sürecini yavaşlattıkça orta yaş sınırı yukarıya çekilmiş oldu.
- ❧ Orta yaş daha geç başlamakta ve daha uzun sürmektedir.
- ❧ Orta yetişkinlik yılları, 40-45 yaşlarında başlayıp yaklaşık 60-65 yaşına kadar süren bir gelişim dönemidir.
- ❧ Orta yaş değişimlerle doludur. İnsanlar başarı ve başarısızlıkları deneyimledikçe kaymalar ve dönüşler yaşarlar.

Fiziksel Gelişim

```
graph TD; A[Fiziksel Gelişim] --> B[Fiziksel Değişmeler]; A --> C[Sağlık ve Hastalık]; A --> D[Ölüm Oranları]; A --> E[Cinsellik];
```

Fiziksel
Değişmeler

Sağlık ve
Hastalık

Ölüm
Oranları

Cinsellik

Fiziksel Değişmeler

- ❧ Gözle farkedilebilir işaretler
- ❧ Boy uzunluğu ve ağırlık
- ❧ Kuvvet, Eklemler ve Kemikler
- ❧ Görme
- ❧ İşitme
- ❧ Kalp damar sistemi
- ❧ Akciğerler
- ❧ Uyku

Gözle Farkedilebilir Değişmeler

- ❧ Yaşlanmanın dışarıdan gözlenebilen ilk işaretleri yaklaşık 40'lı veya 50'li yıllarda başlar.
- ❧ Deri, deri altındaki kolajen ve yağ kaybına bağlı olarak kırışmaya ve sarkmaya başlar.
- ❧ Küçük bölgesel olarak ortaya çıkan renklenme deride yaşlılık lekeleri oluşturur.
- ❧ Saç incelir ve grileşir.
- ❧ El ve ayak tırnaklarında kabarık çizgiler oluşur, tırnak sertleşir ve kırılmanlaşır.

Boy Uzunluğu ve Ağırlık

- ❧ Çoğu bireyde boy kısalır ve ağırlık artar.
- ❧ Erkekler 30-50 yaş arası 2.5 cm., 50-70 yaş arası 2.5cm. kısalırken, kadınlarda 25-75 yaş arası 5 cm. kısalır.
- ❧ Vücuttaki yağlar, ergenlikteki ağırlığın yaklaşık %10'unu açıklarken, orta yaşta yaklaşık %20'sini oluşturur.
- ❧ Aşırı kilolu olma yetişkinlik yıllarında önemli bir sağlık sorunudur.
- ❧ Yaklaşık %30 ve üzeri oranda kilo fazlası olan bireyler için orta yetişkinlikte ölüm olasılığı %40 oranında artmaktadır.

Kuvvet, Eklemler ve Kemikler

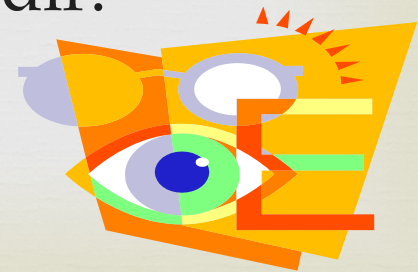
- ❧ 40'lı yaşların ortalarında özellikle sırt ve bacak kaslarındaki kuvvet dikkat çeker derecede azalır.
- ❧ Kemiklerin hareketinde önemli olan yastıkların (tendonlar ve bağların) etkililiği orta yetişkinlik yıllarında azalır.
- ❧ 30'lu yaşların ortalarından itibaren ilerleyen oranda bir kemik kaybı vardır.
- ❧ Kadınlarda kemik kaybı erkeklere göre yaklaşık iki kez daha fazladır.
- ❧ Orta yaşın sonunda kemikler kolaylıkla kırılır ve daha yavaş iyileşir.

Görme

- ❧ Gözlerin odaklanma ve görüntüyü retinada tutma yeteneği 40-59 yaşları arasında önemli bir azalma gösterir.
- ❧ Özellikle orta yaştaki bireyler yakını görmede zorlanmaya başlarlar.
- ❧ 50-60'lı yıllarda göze giden kan miktarı azalır.
- ❧ Retinanın düşük düzeydeki aydınlatmaya daha az duyarlı olduğuna dair de bulgular vardır.

İşitme

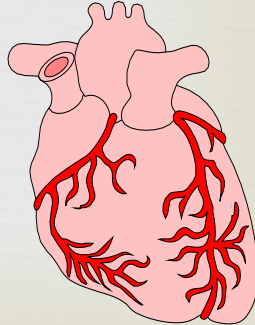
- ❧ İşitme 40 yaşından itibaren azalmaya başlar.
- ❧ Önce yüksek tonlara duyarlık azalır; düşük tondaki sesleri ayırtetme yeteneğinde orta yaşta bir azalma gözlenmez.
- ❧ Erkeklerde genellikle bu kayıp, kadınlardan daha kısa sürede ortaya çıkar.

Kalp Damar Sistemi ve Akciğerler

- ❧ 20 yaşındaki birinin kalbi dakikada 40 litre kan pompalarken 40 yaşında bu rakam 23 litreye düşer.
- ❧ Kalp damarları daralır.
- ❧ Kolesterol düzeyi yaşla artar ve 60 yaşına kadar damar duvarlarında birikmeye başlar.
- ❧ Damar duvarları kalınlaşır, kan basıncı ve kalp krizi olasılığı artar.
- ❧ Orta yetişkinlik boyunca ciğerlerin kapasitesinde çok az değişim olur. Ancak 55 yaş civarında akciğer dokularındaki proteinler daha az esnek hale gelir.

Uyku

- ❧ Uykuda geçen toplam saat ilk yetişkinlikteki kadardır.
- ❧ 40'lı yaşlardan başlayarak uykuda uyanık geçen sreler artmaya derin uyku süresi azalmaya başlar.
- ❧ Gece yatakta uyanık yatarak geçen zaman orta yaşta artar.
- ❧ Bu durum sabahları daha az dinlenmiş olarak uyanmaya yol açar.

Sağlık ve Hastalık

- ❧ Kazaların sıklığı azalır ve insanlar soğuk algınlığı ve allerjilere daha az yakalanırlar.
- ❧ Orta yetişkinlik yıllarında kronik hastalıklar artar.
- ❧ Kronik hastalıklar yavaş yavaş ortaya çıkar ve uzun sürelidir.
- ❧ Kadın ve erkeklerde yaygın olan kronik hastalıklar değişmektedir.
- ❧ Erkeklerin öldürücü kronik hastalıklara yakalanma olasılıkları yüksek iken kadınların kronik hastalıkları genellikle öldürücü değildir.

Kültür ve Kalp Damar Hastalıkları

- ❧ Kültür, kardiyovasküler hastalıklarda önemli rol oynar.
- ❧ Etnik gruplar göç ettikleri zaman kültürlerinin öğrettiği sağlık alışkanlıkları değişir fakat belli hastalıklar için genetik olarak taşıdıkları önyatkınlıklar değişmeden kalır.

Ölüm Oranları

- ❧ 20. yy'ın ortalarına gelinceye kadar enfeksiyon hastalıkları temel ölüm nedeniydi.
- ❧ Şimdi orta yetişkinlikte kronik hastalıklar asıl ölüm nedenidir.
- ❧ Ölümlerin başta gelen nedeni kalp hastalıklarıdır.
- ❧ Kanser ve beyin damarlarıyla ilgili hastalıklar ikinci ve üçüncü sırada gelmektedir.
- ❧ Önde gelen ölüm nedenlerinin hepsinde erkeklerde ölüm oranı kadınlardakinden daha yüksektir.

Cinsellik

- ❧ Menopoz
- ❧ Hormon Yerine Koyma Tedavisi
- ❧ Orta Yaşlı Erkeklerde Hormonal Değişmeler
- ❧ Cinsel Tutum ve Davranışlar

Menopoz

- ❧ 40'lı yaşların sonları ile 50'li yaşların başlarında kadınların adet dönemlerinin sona ermesidir.
- ❧ Yumurtalıklarda üretilen östrojen miktarında önemli bir azalma olur.
- ❧ Bu azalma, “sıcak basması” mide bulantısı, yorgunluk ve hızlı kalp atışı gibi rahatsızlık verici bir takım belirtiler ortaya çıkarır.
- ❧ Menopozdaki bazı kadınlar depresyon ve sinirlilik bildirmektedir.
- ❧ Menopozda kültürlerarası değişimler bulunmakla birlikte nedenleri tam olarak anlaşılmış değildir.

Hormon Yerine Koyma Tedavisi

- ❧ İki temel hormon yerine koyma tedavisi vardır: sadece östrojen (ERT) ve progestinle beraber östrojen (HRT).
- ❧ Rahim kanseri riskini arttırdığı için rahmi olan kadınlara sadece östrojen tedavisi önerilmemektedir.
- ❧ HRT'nin olumlu etkisi kemik kaybını önlemesidir.
- ❧ HRT'nin ayrıca kalp damar hastalıkları için koruyucu etkisi olduğu da bugün için bilinmektedir.
- ❧ HRT'nin potansiyel risklerinden biri göğüs kanseridir.

Orta Yaş Erkeklerinde Hormonal Değişmeler

- ❧ Erkekler, 50'li ve 60'lı yaşlarında hormonal değişmeler yaşarlar; fakat bunlar kadınların östrojende yaşadığı gibi ani düşüşler değildir.
- ❧ Testosterone üretimi orta yetişkinlik yıllarından başlayarak her yıl yaklaşık %1 azalır ve sperm sayısında yavaş bir azalma gözlenmekle birlikte orta yaş erkeklerinde üretkenlik kaybolmaz.
- ❧ Testosterone düzeylerindeki düşüşe bağlı olarak erkeklerin cinsel dürtüleri ve ereksiyonları zayıflar ve sıklığı azalır.

Cinsel Tutum ve Davranışlar

- ❧ Orta yetişkinlik yıllarında erkeklerin ve kadınların cinsel fonksiyonlarında çok az bir biyolojik azalma gözlenir.
- ❧ Cinsel aktivite ilk yetişkinlik yıllarına göre daha seyrek gerçekleşir.
- ❧ Bu azalma gerçekte mesleki ilgiler, aile olayları, enerji düzeyi ve rutinlerle ilgili olabilir.
- ❧ Özellikle kadınlar için cinsel aktivitenin sıklığındaki farkı eş belirlemektedir.

Bilişsel
Gelişim

```
graph TD; A[Bilişsel Gelişim] --> B[Zeka]; A --> C[Bilgi İşleme Süreci];
```

Zeka

Bilgi
İşleme
Süreci

Zeka

- ❧ J. Horn bazı yeteneklerin orta yaşta düşmeye başlarken diğerlerinin arttığını belirtmiştir.
- ❧ Akıcı zeka - soyut düşünme yeteneği orta yetişkinlik yıllarında azalmaya başlar.
- ❧ Kristalize zeka - bir bireyin bilgi birikimi ve sözel becerileri orta yetişkinlik yıllarında artmaya devam eder.
- ❧ Bu veriler enlemesine kesitsel araştırmalardan elde edildiği için kuşak farkı da hesaba katılmalıdır.
- ❧ Seattle Boylamsal Çalışması, yetişkinlikteki zihî yetenekleri yoğun biçimde araştırmaktadır.

Seattle Boylamsal Çalışması

❧ K. Warner Schaie, zekada bireysel değişme ve duraganlığı yaşam boyu incelemektedir.

❧ Araştırılan temel zihinsel yetenekler:

- ❧ sözcük dağarcığı – tümevarımsal muhakeme
- ❧ sözel bellek – mekansal yönelim
- ❧ sayı yeteneği – algısal hız

❧ Orta yetişkinlik yıllarında altı zihinsel yeteneğin dördünde (sözcük dağarcığı, tümevarımsal muhakeme, sözel bellek ve mekansal yönelim) en yüksek düzeyde fonksiyon saptanmıştır.

Bilgi İşleme

- ❧ Bilgi İşleme Hızı
- ❧ Bellek
- ❧ Uzmanlık
- ❧ Pratik Problem Çözme

Bilgi İşleme Hızı

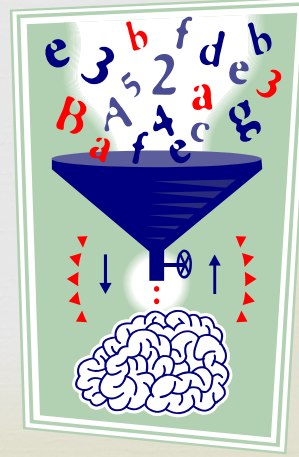

- ❧ Schaie algısal hızın ilk yetişkinlik yıllarında azalmaya başladığını ve orta yetişkinlik yıllarında da azalmanın sürdüğünü bulmuştur.
- ❧ Bilgi işleme hızı genellikle reaksiyon zamanıyla ölçülmektedir.
- ❧ Orta yetişkinlik yıllarındakilerin tepki süresi genç yetişkinlere göre daha yavaştır.
- ❧ Azalma birden değildir ve kadınlarda erkeklerdekinden daha fazladır.

Bellek

- ❧ Schaie'nin bulgularına göre sözel bellek 50'lerde zirve yapmaktadır.
- ❧ Enlemesine kesitsel araştırmalarla belirlenmeye çalışıldığında sözel bellek azalma gösterir.
- ❧ Bellekteki azalma özellikle bireyler organizasyon ve imgeleme gibi etkili bellek stratejilerini kullanmadıkları zaman ortaya çıkmaktadır.
- ❧ Bu türden stratejiler kullanıldığında orta yetişkinlik yıllarında bellek gelişir.

Uzmanlık

- ❧ Uzmanlık belli bir alanda aşırı, iyi organize olmuş bilgi ve anlayış demektir.
- ❧ Bir alanda uzman olma uzun yıllar gerektiren deneyim, öğrenme ve çabanın bir sonucudur.
- ❧ Uzmanlık elde edilmesi uzun süren bir unvan olduğu için ilk yetişkinlik yıllarından ziyade orta yetişkinlik yıllarında elde edilir.

Uzmanlık Stratejileri

- ❧ Uzmanlar, problemlerin çözümünde biriken deneyimlerine güvenirler.
- ❧ Uzmanlar genellikle bilgiyi otomatik olarak işlerler ve bir acemiden farklı olarak bilgiyi daha etkili biçimde analiz ederler.
- ❧ Uzmanlar alanlarındaki sorunların çözümünde daha iyi stratejilere ve daha kısa yollara sahiptirler.
- ❧ Uzmanlar uzmanlıklarıyla ilgili sorunların çözümünde daha esnek ve daha yaratıcıdırlar.

Pratik Problem Çözme

- ✧ Nancy Denney yetişkinlerin bir banka hatası veya mülkiyetle ilgili sorunlardaki çözüm yaklaşımlarını incelemiştir.
- ✧ Pratik sorunların çözümünün 40-50 yaşları arasında biriken deneyimin sonucu olarak arttığını bulmuştur.

Kariyer, İş
ve Boş
Zaman

```
graph TD; A[Kariyer, İş ve Boş Zaman] --> B[Orta Yaşta İş]; A --> C[Kariyer Sorunları ve Değişmeler]; A --> D[Boş Zaman];
```

Orta Yaşta İş

Kariyer
Sorunları ve
Değişmeler

Boş Zaman

Orta Yaşta İş

- ❧ İş doyumu, iş yaşamı süresince 20-60 yaşları arasında artar.
- ❧ Bu gelişim üniversite mezunu olan ve olmayan tüm çalışanlar için doğrudur.
- ❧ Aynı zamanda hem erkek hem de kadınlar için doğrudur.
- ❧ Yaş ilerledikçe işe bağlanma ve kendini işe verme artmaktadır.
- ❧ Araştırmalar maaşlı bir işte istedikleri kadar çalışma yapabilen bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan iyiliklerinin en üst düzeyde olduğunu göstermiştir.

Kariyer Sorunları ve Değişiklikler

- Orta yaşlı çalışanlar günümüzde çalışmanın evrenselliği, bilgi teknolojilerindeki hızlı değişim, organizasyonların küçülmesi, erken emeklilik ve emeklilik maaşı ve sağlıkla ilgili bazı endişeler yaşarlar.
- Pek çok şirket orta yaş yetişkinlerini erken emekli olmaları için özendirilmektedir.
- Bazı bireyler sürekli aynı işte çalışmayı özellikle tercih etmemektedir.

Boş Zaman

- ❧ Boş zaman bireylerin iş dışında kalan ve kendi isteklerine göre yönlendirebilecekleri zamandır.
- ❧ Bazı gelişimcilere göre orta yaş, zamanın nasıl geçirilmesiyle ve önceliklerle ilgili sorgulamaların yapıldığı bir dönemdir.
- ❧ Çoğu birey için orta yetişkinlik yılları ilgilerini yönlendirmek için fırsat buldukları bir dönemdir.

Din ve
Yaşamın
Anlamı

```
graph TD; A[Din ve Yaşamın Anlamı] --> B[Din ve Yetişkin Yaşamı]; A --> C[Din ve Sağlık]; A --> D[Yaşamın Anlamı];
```

Din ve
Yetişkin
Yaşamı

Din ve
Sağlık

Yaşamın
Anlamı

Din ve Yetişkin Yaşamı

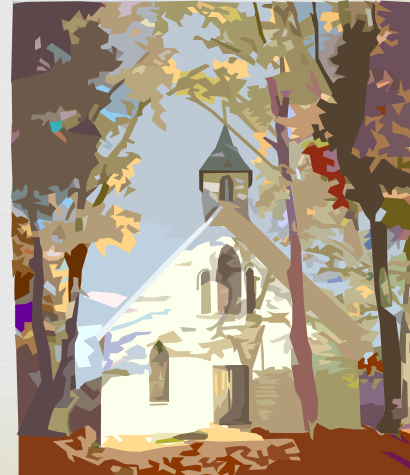

- ❧ McArthur orta yaş gelişimi araştırmasında yetişkinlerin %70'i dindar olduklarını ve dini, yaşamlarının önemli bir alanı olarak düşündüklerini ortaya koymuştur.
- ❧ Yaklaşık yarısı ayda bir kezden daha az dini servisleri kullandıklarını veya hiç kullanmadıklarını ifade etmiştir.
- ❧ Kadınların dine ilgileri erkeklerden daha fazladır.
- ❧ Çoğu Amerikalı Tanrı'ya inandığını ve dine bağlı olduğunu ifade etmekle birlikte dini kurumlara katılma ve aktivitelerde azalma gözlenmektedir.

Din ve Sağlık

- ❧ Bazı alışmalar, dine bağlılığın kan basıncı üzerinde koruyucu etkisi olduğunu göstermiştir.
- ❧ Bir dizi araştırma, dine bağlılık ve uzun ömür arasında pozitif korelasyon bulmuştur.
- ❧ Bu bağlantılar için olası açıklamalar:
  - ❧ yaşam stili
  - ❧ sosyal aę
  - ❧ stresle baş etme

Başetme

- ❧ Yeni araştırmalar bazı dinsel başetme stratejilerinin yüksek düzeyde kişisel girişim ve yeterlik düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir.
- ❧ Dini bilişler umudu ve iyileşme yönündeki motivasyonu uyarmada önemli bir rol oynayabilir.
- ❧ Din sosyal etkileşim ortamları sağlayarak kaygı ve depresyon bozukluklarının gelişimini önleyebilir.
- ❧ İbadethaneler, kolaylıkla ulaşılabilir ve ucuz destek kaynağıdır.

Mutluluk

- ❧ Bir grup araştırmacı dini açıdan aktif bireylerin aktif olmayanlara göre daha fazla mutluluk bildirdiklerini bulmuştur.
- ❧ Diğer araştırmalar mutlu insanların anlamlı bir dini inanca sahip olma eğiliminde olduklarını göstermiştir. ,
- ❧ Ancak, inanmış olmanın mı mutluluğu beslediği yoksa mutlu insanların mı inanma eğiliminde olduğunu bilmek mümkün değildir.

Yaşamın Anlamı

- ❧ Victor Frankl kişinin özgünlüğünü ve yaşamın sonluluğunu vurgulayan bir kitap yazmıştır.
- ❧ Frankl'ye göre üç farklı nitelikte insan vardır: Bu nitelikler, tinsellik, özgürlük ve sorumluluktur.
- ❧ Frankl insanların kendilerine niçin var olduklarını, yaşamdan ne beklediklerini ve yaşamın anlamını sorduklarını belirtmektedir.
- ❧ İnsanların çoğu bu soruları orta yaşta sormaktadır.

